

SỞ GD&ĐT HẢI DƯƠNG
TRƯỜNG THPT CHUYÊN
NGUYỄN TRÃI

KỶ THI NĂNG KHIẾU – 10 SỬ
LẦN 2 – NĂM HỌC 2023 - 2024
MÔN: LỊCH SỬ

Thời gian làm bài: 180 phút (không kể thời gian giao đề)
Đề thi gồm 5 câu, 2 trang

ĐỀ CHÍNH THỨC

Câu 1 (1.5 điểm)

Trình bày khái niệm “di sản văn hóa”, “bảo tồn và phát huy giá trị di sản”? Vì sao phải bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa? Liên hệ vai trò của thế hệ trẻ trong việc bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa?

Câu 2 (2.0 điểm)

“Giống như ở những nơi khác, cô đại phải đối mặt với thách thức do sự xuất hiện của các dân tộc du mục ở biên giới của mình. Tuy nhiên, không giống như Ha-ráp-pa, Xu-me và Ai Cập, cô đại đã vượt qua thách thức đó, nhiều thể chế và giá trị văn hoá của nền văn minh này vẫn tồn tại nguyên vẹn đến đầu thế kỉ XX. Vì lí do đó, nền văn minh..... đôi khi được mô tả là nền văn minh tồn tại liên tục lâu đời nhất trên thế giới”.

[Theo Uy-li-am G. Đu-khơ, Giắc-xon G. Spi-en-Vô-ghen, *Lịch sử thế giới* (bản tiếng Anh), tr. 68]

a. Đoạn tư liệu trên nhắc đến nền văn minh nào? Hãy tóm tắt những thành tựu chính của nền văn minh đó thời cổ - trung đại.

b. Theo em, thành tựu nào có ảnh hưởng sâu sắc đến nền văn minh ấy và “vẫn tồn tại nguyên vẹn đến đầu thế kỉ XX”?

Câu 3 (2.5 điểm)

a. Hãy đặt tên cho bức tranh biếm họa sau:

b. Phân tích tác động kinh tế, xã hội của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ nhất và lần thứ hai.

c. Viết một bài luận ngắn (200 từ) để trình bày quan điểm của em về vấn đề: “Máy móc có thực sự giải phóng con người”?

Câu 4 (1.5 điểm)

Lập bảng về văn minh Văn Lang - Âu Lạc và văn minh Chăm-pa theo các nội dung: địa bàn, tổ chức nhà nước, cơ cấu xã hội, hoạt động kinh tế, đời sống tinh thần. Rút ra những điểm tương đồng giữa hai nền văn minh đó.

Câu 5 (2.5 điểm)

Quan sát hình ảnh, đọc tư liệu và trả lời những câu hỏi sau đây:

“Hiền tài là nguyên khí của quốc gia”, nguyên khí thịnh thì thế nước mạnh, rồi lên cao, nguyên khí suy thì thế nước yếu, rồi xuống thấp. Vì vậy các đấng thánh đế minh vương chẳng ai không lấy việc bồi dưỡng nhân tài, kén chọn kẻ sĩ, vun trồng nguyên khí làm việc đầu tiên....
Nay thánh minh lại cho rằng, chuyện hay việc tốt tuy có một thời lừng lẫy, nhưng lời khen tiếng thơm chưa đủ lưu vẻ sáng lâu dài, cho nên lại dựng đá đề danh đặt ở cửa Hiền Quan, khiến cho kẻ sĩ trông vào mà phấn chấn hâm mộ rèn luyện danh tiết, gắng sức giúp vua. Há chỉ là chuộng văn suông, ham tiếng hã mà thôi đâu.
Ôi, kẻ sĩ chôn trường ốc lều tranh, phận thật nhỏ mọn mà được triều đình đề cao rất mực như thế, thì họ phải làm thế nào để tự trọng tâm thân mà ra sức báo đáp?...
Thế thì việc dựng tấm bia đá này ích lợi rất nhiều: kẻ ác lấy đó làm răn, người thiện theo đó mà gắng, dẫn việc dĩ vãng, chỉ lối tương lai, vừa để rèn giũa danh tiếng cho sĩ phu, vừa để củng cố mệnh mạch cho nhà nước. Thánh thân đặt ra đâu phải là vô dụng. Ai xem bia nên hiểu ý sâu này”.
[Bài kí đề danh tiến sĩ khoa Nhâm Tuất, niên hiệu Đại Bảo thứ ba được biên soạn năm 1484 thời Hồng Đức của Thân Nhân Trung].

- Giới thiệu ngắn gọn về công trình trong bức ảnh trên.
- Đoạn tư liệu phản ánh những mục đích gì của việc xây dựng công trình trên?
- Phân tích những giá trị của công trình trên đối với lịch sử dân tộc Việt Nam?
- Theo em, hiện nay có nên nhân rộng công trình trên?

----- Hết -----

Họ và tên thí sinh: Số báo danh

Chữ ký CBCT 1: Chữ ký CBCT 2:.....

ĐÁP ÁN CHÍNH THỨC

CÂU	NỘI DUNG	ĐIỂM
CÂU 1	Trình bày khái niệm “di sản văn hóa”, “bảo tồn và phát huy giá trị di sản”? Vì sao phải bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa? Liên hệ vai trò của thế hệ trẻ trong việc bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa?	1.5
Ý 1	Trình bày khái niệm “di sản văn hóa”, “bảo tồn và phát huy giá trị di sản”	0.5
	- Di sản văn hóa là sản phẩm vật chất, tinh thần có giá trị lịch sử, văn hóa, khoa học, do con người sáng tạo nên trong quá trình lịch sử lâu dài, được lưu truyền từ thế hệ trước cho thế hệ sau trong một nhóm cộng đồng hoặc xã hội, được xã hội giữ gìn, phát huy đến tận ngày nay.	0.25
	- Bảo tồn di sản là việc giữ gìn nguyên dạng giá trị gốc của di sản hoặc giữ gìn sự tồn tại của di sản theo dạng thức vốn có. Phát huy giá trị di sản là sự kế thừa, phát triển và sử dụng hiệu quả những giá trị của di sản trong đời sống hiện tại và tương lai.	0.25
Ý 2	Vì sao phải bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa?	0.5
	- Các di sản văn hóa vật thể gồm nhiều loại hình, được xây dựng với nhiều vật liệu khác nhau, qua thời gian, do tác động của thời tiết có thể bị biến dạng, xuống cấp => công tác bảo tồn và phát huy giá trị di sản góp phần quan trọng nhất trong việc hạn chế cũng như khắc phục có hiệu quả những tác động tiêu cực của điều kiện tự nhiên và của con người.	0.25
	- Các di sản văn hóa phi vật thể cũng đối mặt với nhiều thách thức và nguy cơ bị mai một => nhờ công tác bảo tồn di sản, thông qua một số biện pháp khác nhau như sưu tầm, lưu trữ, truyền nghề, tổ chức lễ hội mà những di sản đó được tái tạo, giữ gìn và được lưu truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác....	0.25
Ý 3	Liên hệ vai trò của thế hệ trẻ trong việc bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa?	0.5
	- Thế hệ trẻ giữ vai trò quan trọng vì là thế hệ kế cận trong việc lưu giữ các giá trị di sản văn hóa, có kiến thức, có công nghệ, năng động, sáng tạo....=> có thể đề xuất nhiều ý tưởng để bảo tồn và phát huy giá trị di sản....	0.25
	- Thế hệ trẻ cần tích cực học hỏi, tìm hiểu, nghiên cứu di sản văn hóa, có ý thức trân trọng, đề cao, đẩy mạnh truyền truyền, quảng bá giá trị di sản văn hóa.....	0.25
CÂU 2	“Giống như ở những nơi khác, cổ đại phải đối mặt với thách thức do sự xuất hiện của các dân tộc du mục ở biên giới của mình. Tuy nhiên, không giống như Ha-ráp-pa, Xu-me và Ai Cập,cổ đại đã vượt qua thách thức đó, nhiều thể chế và giá trị văn hoá của nền văn minh này vẫn tồn tại nguyên vẹn đến đầu thế kỉ XX. Vì lí do đó, nền văn minh.....đôi khi được mô tả là nền văn minh tồn tại liên tục lâu đời nhất trên thế giới”. [Theo Uy-li-am G. Đu-khơ, Giắc-xon G. Spi-en-Vô-ghen, Lịch sử thế giới (bản tiếng Anh), tr. 68]	2.0
	a. Đoạn tư liệu trên nhắc đến nền văn minh nào? Hãy tóm tắt những thành tựu chính của nền văn minh đó thời cổ - trung đại.	
	b. Theo em, thành tựu nào có ảnh hưởng sâu sắc đến nền văn minh ấy và “vẫn tồn tại nguyên vẹn đến đầu thế kỉ XX”?	
Ý 1	a. Đoạn tư liệu trên nhắc đến nền văn minh nào? Hãy tóm tắt những thành tựu chính của nền văn minh đó thời cổ - trung đại.	1.5
	* Đoạn tư liệu nhắc đến nền văn minh Trung Hoa.	0.1

	<p>* Tóm tắt thành tựu của văn minh Trung Hoa cổ - trung đại :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Chữ viết: Sáng tạo ra chữ viết riêng từ thời nhà Thương, trải qua nhiều loại hình khác nhau như Giáp cốt văn, Kim văn, Tiểu triện, Lệ thư nhiều lần được chỉnh lí, phát triển thành chữ Hán ngày nay. - Văn học: Kho tàng văn học đồ sộ, đa dạng về thể loại, nội dung và phong cách nghệ thuật (thơ Đường, tiểu thuyết thời Minh – Thanh...). - Sử học: được chú trọng, đạt nhiều thành tựu, người đặt nền móng là Tư Mã Thiên... - Toán học: tiêu biểu là tác phẩm Cửu chương toán thuật và nhà toán học Tô Xung Chi... - Tư tưởng, tôn giáo: Các học thuyết tư tưởng và tôn giáo hình thành từ sớm, phong phú, đa dạng như: Nho giáo, Đạo giáo, Mặc gia, Pháp gia... - Bốn phát minh quan trọng: kĩ thuật in, làm giấy, thuốc súng và la bàn, được truyền bá rộng rãi ra bên ngoài và có ảnh hưởng to lớn đến các lĩnh vực khác... - Kiến trúc, điêu khắc: nhiều công trình đặc sắc, đồ sộ như Vạn lý trường thành, Tử Cấm Thành... 	0.2
		0.2
		0.2
		0.2
		0.2
		0.2
Ý 2	<p>b. Theo em, thành tựu nào có ảnh hưởng sâu sắc đến nền văn minh ấy và “văn tồn tại nguyên vẹn đến đầu thế kỉ XX”?</p> <ul style="list-style-type: none"> - HS có thể chọn: Chữ viết hoặc Nho giáo có ảnh hưởng sâu sắc đến văn minh Trung Hoa và “văn tồn tại nguyên vẹn đến đầu thế kỉ XX”. - Giải thích ngắn gọn: + Chữ viết: có ảnh hưởng sâu sắc đến các lĩnh vực văn học, sử học, tôn giáo....là phương tiện để ghi chép, lưu giữ các thành tựu của văn minh Trung Hoa, được sử dụng xuyên suốt lịch sử, là cơ sở cho chữ Hán ngày nay.... + Nho giáo ảnh hưởng sâu sắc, toàn diện (kinh tế, chính trị, văn hóa – giáo dục, xã hội...), được coi là công cụ lí luận của chế độ phong kiến, tồn tại nguyên vẹn cùng chế độ phong kiến đến đầu thế kỉ XX... 	0.5
		0.25
		0.25
CÂU 3	<p>a. Hãy đặt tên cho bức tranh biếm họa...</p> <p>b. Phân tích tác động kinh tế, xã hội của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ nhất và lần thứ hai.</p> <p>c. Viết một bài luận ngắn (200 từ) để trình bày quan điểm của em về vấn đề: “Máy móc có thực sự giải phóng con người” ?</p>	2.5
Ý 1	<p>a. Hãy đặt tên cho bức tranh biếm họa...</p> <p>Tùy HS nhưng cần đảm bảo hai tiêu chí :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Đúng (phản ánh sự bóc lột tàn bạo của TS với VS). - Sáng tạo 	0.5
		0.25
		0.25
Ý 2	<p>b. Phân tích tác động của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ nhất và lần thứ hai.</p> <p>* Kinh tế:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Làm thay đổi diện mạo các nước tư bản; tăng năng suất lao động, mở rộng quy mô sản xuất, tạo ra một khối lượng của cải vật chất khổng lồ... - Cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ nhất đã thay thế lao động tay chân của con người bằng lao động của máy móc, chuyển nền sản xuất thủ công sang cơ khí hoá. - Cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ hai đã chuyển nền sản xuất từ cơ khí hoá sang điện khí hoá, làm thay đổi căn bản nền sản xuất và cơ cấu kinh tế tư bản chủ nghĩa. - CMCN cũng góp phần thúc đẩy sự chuyển biến mạnh mẽ trong nhiều ngành kinh tế khác, đặc biệt là nông nghiệp, giao thông vận tải, thông tin liên lạc.... <p>* Về xã hội:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cuộc CMCN cận đại đã đưa đến sự ra đời và phát triển của nhiều trung tâm công nghiệp mới và các thành thị đông dân, điển hình là thành phố Luân Đôn, Pa-ri, Béc-lin.... - CMCN đã đưa đến sự hình thành hai giai cấp cơ bản trong xã hội là tư sản công nghiệp và vô sản công nghiệp..... - Sự bóc lột của giai cấp tư sản đối với vô sản đã làm khiến mâu thuẫn giữa hai giai cấp ngày càng trở nên gay gắt, làm bùng nổ các cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản..... 	1.0
		0.5
		0.5

Ý 3	c. Viết một bài luận ngắn (200 từ) để trình bày quan điểm của em về vấn đề: “Máy móc có thực sự giải phóng con người?”		1.0
	HS có thể trình bày theo cách riêng nhưng cần đảm bảo hai nội dung : - CMCN đã giải phóng sức lao động của con người, thay thế lao động chân tay bằng máy móc....(d/c). - CMCN chưa thực sự giải phóng giai cấp VS vì giai cấp TS đã sử dụng máy móc để bóc lột tối đa sức lao động của VS (thời gian làm việc dài, cường độ làm việc cao...)		0.5 0.5
CÂU 4	Lập bảng về văn minh Văn Lang - Âu Lạc và văn minh Chăm-pa theo các nội dung sau: địa bàn, tổ chức nhà nước, cơ cấu xã hội, hoạt động kinh tế, đời sống vật chất, đời sống tinh thần. Rút ra những điểm tương đồng giữa hai nền văn minh.		1.5
Ý 1	Lập bảng về văn minh Văn Lang - Âu Lạc và văn minh Chăm-pa theo các nội dung sau: địa bàn, tổ chức nhà nước, cơ cấu xã hội, hoạt động kinh tế, đời sống tinh thần.		1.0
	Nội dung	Nước Văn Lang – Âu Lạc	Nước Chăm-pa
	Địa bàn	Lưu vực sông Hồng, sông Mã, sông Cả (Bắc Bộ và Bắc Trung Bộ VN ngày nay).	Vùng duyên hải và một phần cao nguyên miền Trung Việt Nam ngày nay.
	Tổ chức nhà nước	Đứng đầu là vua, giúp việc là lạc hầu, lạc tướng. Đất nước được các Bộ do Lạc tướng cai quản, dưới Bộ là các chiềng chạ do Bồ chính phụ trách.	Đứng đầu là vua, giúp việc là quan lại ở trung ương và địa phương. Cả nước chia thành nhiều châu, huyện, làng...
	Cơ cấu xã hội	Phân hoá thành 3 tầng lớp là quý tộc, nông dân tự do và nô tì.	Phân hoá thành thành các tầng lớp: quý tộc, tầng lữ, thợ thủ công, dân nghèo...
	Hoạt động kinh tế	Chủ yếu là nông nghiệp trồng lúa, kết hợp với sản xuất thủ công, chăn nuôi....	Chủ yếu là nông nghiệp trồng lúa, kết hợp với thủ công, khai thác lâm thổ sản.....
	Đời sống tinh thần	- Sùng bái các hiện tượng tự nhiên, thờ cúng tổ tiên... - Phong tục ăn trầu, nhuộm răng, xăm mình... - Ca múa, âm nhạc phát triển, trình độ thẩm mỹ và tư duy khá cao.	- Sùng bái các vị thần Hin-đu giáo, Phật giáo... - Âm nhạc, ca múa, nghệ thuật phát triển... - Chữ viết ra đời, văn học dân gian và văn học viết cùng song hành tồn tại...
Ý 2	Rút ra những điểm tương đồng giữa hai nền văn minh.		0.5
	- Đều là những nền văn minh cổ trên đất nước Việt Nam.		0.1
	- Bộ máy nhà nước theo thể chế quân chủ chuyên chế nhưng còn sơ khai, đơn giản.		0.1
	- Xã hội chưa phân hoá sâu sắc.		0.1
	- Kinh tế nông nghiệp trồng lúa giữ vai trò chủ đạo => nền văn minh nông nghiệp lúa nước. - Đời sống tinh thần phong phú.		0.1 0.1
CÂU 5	Quan sát hình ảnh, đọc tư liệu và trả lời những câu hỏi sau đây: a. Giới thiệu ngắn gọn về công trình trong bức ảnh trên. b. Đoạn tư liệu phản ánh những mục đích nào của việc xây dựng công trình trên? c. Phân tích những giá trị của công trình trên đối với lịch sử dân tộc Việt Nam? d. Theo em, hiện nay có nên nhân rộng công trình trên?		2.5
Ý 1	a. Giới thiệu ngắn gọn về công trình trên.		0.5
	- Đây là Bia Tiên sĩ ở Văn Miếu – Quốc Tử giám (Hà Nội).		

	<ul style="list-style-type: none"> - Gồm 82 tấm bia đá, được đặt trên lưng rùa đá, khắc các bài văn bia ghi danh tiến sĩ Nho học Việt Nam của các khoa thi Đình thời nhà Hậu Lê và nhà Mạc (1442 - 1779) tại Văn Miếu - Quốc Tử Giám, Hà Nội, đồng thời ghi lại lịch sử các khoa thi và triết lý của triều đại về việc giáo dục, đào tạo, sử dụng nhân tài.... - Bia tiến sĩ là những di vật giá trị bậc nhất của di tích Văn Miếu- Quốc Tử Giám, được UNESCO công nhận là Di sản tư liệu thế giới và được Chính phủ công nhận là Bảo vật Quốc gia. 	
Ý 2	b. Đoạn tư liệu trên phản ánh những mục đích nào của việc xây dựng công trình trên?	0.5
	Mục đích của việc dựng Bia Tiến sĩ: <ul style="list-style-type: none"> - Ghi danh những người đỗ đạt => Thể hiện chính sách đề cao nhân tài của triều đình phong kiến.... - Tạo động lực, khuyến khích nhân tài phấn đấu, rèn luyện để đóng góp cho quốc gia... - Răn dạy những hành động đi ngược lại với phẩm chất của những bậc hiền tài.... - Làm gương cho đời sau.... 	0.2 0.1 0.1 0.1
Ý 3	c. Phân tích những giá trị của công trình trên đối với lịch sử dân tộc Việt Nam?	1.0
	- Giá trị lịch sử: là nguồn tư liệu phong phú góp phần nghiên cứu lịch sử khoa cử Việt Nam thời phong kiến: tình hình phát triển giáo dục và quan điểm về giáo dục, nhất là việc đào tạo, sử dụng nhân tài...	0.25
	- Giá trị nghệ thuật: các bia Tiến sĩ có phong cách điêu khắc với nghệ thuật trang trí tiêu biểu: hình dáng bia, nghệ thuật tạo rùa, nghệ thuật trang trí chạm khắc trên bia...	0.25
	- Là cơ sở cho việc nghiên cứu nhiều lĩnh vực khác như: chữ viết, văn học, triết học, pháp luật đương thời...	0.25
	- Có tác động xã hội to lớn đối với người đương thời và hậu thế, là niềm khích lệ lớn trong việc học tập, rèn luyện để trở thành người có ích cho đất nước. Bia Tiến sĩ cũng là biểu tượng và niềm tự hào của sự thành đạt và trí tuệ.	0.25
Ý 4	d. Theo em, hiện nay có nên nhân rộng công trình trên?	0.5
	HS có nêu ý kiến riêng : đồng ý hoặc phản đối nhưng cần lập luận thuyết phục. VD : <ul style="list-style-type: none"> - Phản đối vì: số lượng người đỗ Tiến sĩ rất nhiều, việc xây dựng bia tốn kém, không cần thiết vì hiện nay các phương tiện truyền thông phát triển, có thể sử dụng nhiều cách tôn vinh/nêu gương khác... thậm chí việc dựng bia có thể dẫn đến nhiều tiêu cực khác... - Đồng ý vì: khích lệ tinh thần học tập, tạo động lực cho những người được ghi danh nỗ lực phấn đấu, cống hiến.... 	

Người ra đề : Phùng Thị Hà